

Vida Nocturna

«LA RECTORA», QUADRO DE B. GIL Y ROCA

JOSEP R. CULLERÉ

AVINGUDA DE BLONDEL, 44

UNICA CASA A LLEIDA ESPECIALITZADA EN LA SOLA
VENDA DE CAMISES, CALÇOTETS I PIJAMES.

FÀBRICA DE MOBLES

CAMÍ DE CORBINS

PERE ARMENGOL MARTÍ

(NOM COMERCIAL REGISTRAT)

MAGATZEMS:
RAMBLA FERRAN, 16

TELEFON 103
L L E I D A

TALLER DE REPARACIONS
D'OBJECTES PROPIS PER AL CULT E RELIGIÓS

COMPOSTURES EN JOIERIA, ARGENTERIA I ORFEBRERIA

VICENTS CHÂLONS

MAJOR, 3, 4.^{art} - LLEIDA

MATERIALS I MAQUINES ELECTRIQUES

OCTAVI PEREÑA

BAIXADA DE LA TRINITAT, 6
CABRINETY, 21 - TELEFON 414

INSTALLACIONS I REPARACIONS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Plaça del

Pintor Morera

Vida Lleidatana

Revista quinzenal il·lustrada

ABONAMENT

Citat: 3'50 ptes. semestre

Fora: 8'00 ptes. any

Pagament anticipat

Tots treballs es publiquen sota la responsabilitat de l'lor autor: No es retornen els originals ni s'enlenteix correspondència sobre ells

Sumari

A la coberta: «La Ricota», quadro de B. Gili i Roig. — Editorial. — Planes antològiques, Verdaguier. — Estampes preterites, per S. Gili i Gaya. — *** per Jaume Agelet i Garriga. — Nostre Vinyes, per A. Bergós i Massó. — Crida de Corpus, per Elies Serra i Ràfols. — El mestre Jaume Pahissa, per Rossend Llares. — Recordant a Magí Morera, per Ricard Viltes. — El gran avator, per Francesc Pujol. — Llambregades, per Guifré. — Les publicacions. — Refraner, per J. Anyell. — Noticiari.

EDITORIAL

VIDA LLEIDATANA amb tots els respectes a homes, coses i institucions, es veu en el cas dolorós de consignar i lamentar un fet.

El fet no res menys és el d'haver estat pintat un roserar barroer damunt les figures d'Adam i Eva que el gran artista Francesc Galt, tenia executades com a part integrant de la composició que embelleix la volta absidial de la Catedral neoclàssica, fet, segons referències que hem pogut recollir, produït la migdiada del 22 de maig de 1928 per un pintor-emblanquinador, i estant tancades les portes del primer temple lleidatà.

Davant de lo produït, que cap excusa pot tindre, hem de consignar nostra protesta per a que la pública execració arribi únicament als qui hagin ordenat, consentit i executat tal fet que, ensems d'ésser un atemptat a l'art, és una lliçó per a Roma on coses semblants havien estat fetes i han estat corregides.

Consti que Lleida no sols no ha pres part en aquest fet inexplicable sinó que d'arreu sorgeixen les protestes iniciades per l'Ateneu amb prudents advertiments que han estat desatesos. El patrimoni artístic de la ciutat, ha rebut una nova sotragada.

La mutilació, però, ha generat en nosaltres un conflicte: hi ha eunucs que ho són de naixença, n'hi ha que ho han estat fets pels homes i n'hi ha que ho són per superació de voluntat. ¿En quina d'aquestes tres categories han volgut col·locar Adam?

Si en la primera i tercera la humanitat no existiria, i no hi hauria conflicte per manca d'artista, pintor-emblanquinador, ni qui en protestés, i, per altra, no podem creure en la segona perquè mans humanes no poden corregir lo incorregible i molt menys cometre, encara que en símbol un universal assassinat.

En vista que no pot ser en cap de les tres suposem pietosament que no existeix real mutilació sinó indiscret i anacrònic tapament, puix l'Adam de la Seu nova de Lleida és representat abans del pecat, i més encara, hem de creure que el roserar deu estar a una prudent distància per no malmetre les porcions delicades que cobreix, malgrat l'evident despreci de les lleis de perspectiva.

Davant de tot, insistentment, recordem el Cap. XXIII de St. Mateu: *Vae vobis...*

PLANES ANTOLÒGQUES

VERDAGUER

Veus aquí un nom que per si sol justifica tot un poble i al qui el poble deu retre constant homenatge per quant a través de sa obra, encara ièbia, ha rebut un nou bateig d'immortalitat. L'«Oda a Barcelon», «Canigó» «L'Atlàntida» són poemes jamai moridors, talment com «Eucarístiques» «Caritat» i tantes altres, són pomells de flors que per sempre més escamparan la flaire exquisida de què van amarades. Recordem l'estada que feu a Lleida en aquests dies de festes, l'any 1901 i amb molts de presidir els Jocs Florals, i com a record i com a tribut de reconeixement li són dedicades les planes antològiques amb la seguretat que nostres lectors estimats voldran acabar el poema meravellós el començ del qual reproduïm.

INTRODUCCIÓ

S'encontren en alta mar un bastiment de Gènova i altre de Venècia i s'escometen en batalla. Sobrevé gran temporal i un llamp encèn el polvori d'un d'ells que, esberlant-se, arrocega també l'altre a l'abisme. Soldats i mariners se'n van a fons; sols amb prou feines se salva un jove genovès que, abraçat amb un troç de pal, pot prendre terra. Un savi ancià que, retirat del món, vivia vora la mar, surt a rebre al naufrag; el guia a un rústeg altar de la Verge i tot seguit a sa balma, feta a branques i roca, on el retorna. Dies après, veient al mariner capficat mirant aquelles aigües, li conta llur antiga història per distreure'l del passat naufragi.

VORA la mar de Lusitània, un dia
los gegantins turons d'Andalusia
veren lluitar dos enemics vaixells;
flameja en l'un bandera genovesa,
i en l'altre ronca, assedegat de pressa,
lo lleó de Venècia amb sos cadells.

Van per muntar-se les tallantes proes,
com al sol del desert enceses boes,
per morir una o altra a revolcons;
i roda com un carro el trò de guerra,
fent en sos pòls sotraquejar la terra,
temerosa com ells d'anar a fons.

Així d'estiu en tarda xafogosa
dos núvols tot just nats, d'ala negrosa,
s'escometen, al veure's, amb un bram,
i, atrets per l'escalfor de llurs entranyes,
s'exemplen acostant-se, les muntanyes
fent estremir a l'espèctec del llamp.

Amb cruxidera i gemegor s'aferren,
com espatlludes torres que s'aterren
trinxant amb sa caiguda un bosc de pins;
i entre ais, cridòria i alarit salvatge,
ressona'l crit ferèsteg d'abordatge
i cent destrals roseguen com mastins.

A la lluita carnívora i feresta
barreja sos lladrucs negra tempesta
congruada a garbí sobtadament,
i revinclades ones s'arrestellen
damunt les naus, que cruixen i s'estellen
com un canyar dins esverat torrent.

L'espantosa abraçada més estrenyen,
i es topen, se revolquen i s'empenyen,
acarades ses boques de volcans;
de l'hòrrida tempesta no s'adonen,
i escupint foc i ferro s'abraonen
a la gola d'abismes udolants.

NUESTROS POETAS
JACINTO VERDAGUER

En un poeeta d'altíssima envergadura
catalana, una representació perfecta,
Jacinto Verdaguer, no se li pot negar
la gran figura de el poeta.

Caricatura d'època de
Mn. Cinto Verdaguer

Una làmina de poetes cèlebres, en la qual figura Vergader.

Tal un recer de roures muntanyesos
en temps d'estiu pel llenyataire encesos,
de l'huracà al ruflet devorador,
fa ressonar per conques i cingleres
plors i crits i grinyols d'homes i feres,
aspres gemecs d'un petit món que's mor.

Olegant lo brugit de la batalla,
un llamp del cel espetegant davalla,
de la nau veneciana al polvorí;
es bada i roda al fons feta un Vesuvi,
mentre romp la de Gènova un diluvi
d'escumes, foc i flama en remolí.

Càrrega i nau les ones engoliren,
i amb elles los taurons s'ho compartiren;
de mil guerrers sols lo més noi roman;
entre escuma a flor d'aigua un pal ovira,
i, quan lo braç per amarrar s'hi estira,
altra onada'l sepulta escumejant.

Mida l'abisme bracejant, i destre
en surt muntat a un troç de l'arbre mestre
que gira on bé li plau com un corcer,
i al trebolís rebat de les zumzades,
com bell pastor al mig de ses ramades
de banyegaires bous que abeurà'l Ter.

Los cetacis aflairen carn humana
que l'àliga de mar també demana,
fent parella amb lo corb; per tot arreu
l'escometen records del cataclisme;

a cada pas lo xucla un nou abisme;
¿qui el treurà de sa gola? sols un Déu.

Al cim d'un promontori que roseguen
les ones que a ses plantes s'arrosseguen,
fugint del món dolent la vanitat,
vivía un religiós de barba blanca,
de l'arbre del saber mística branca
que floria en la dolça soletat.

Llàntia un dia del món, al cel sospesa,
l'enlluernà amb sos raigs, i en sa vellesa,
com per més bell renèixer mor lo sol,
deixat havia el món i ses corones,
i nà com alció sobre les ones,
de sa infantesa falaguer breçol.

I quan de nits la tempestat brugla,
dant far als pobres nàufregs, encenia,
la trèmola llanterna de l'altar;
i els qui amb ull ple de llàgrimes la veien:
— Ja som a port, — agenollant-se deien; —
veuse-la allí l'Estrella de la mar. —

Maria! ella es lo nort del jove tendre
que, sentint en son cor la vida encendre,
amb més coratge rema i més dalit;
i al raig creixent de la celestia hermosa,
veu de més atrop la terra somniosa,
com verge a l'ombra d'un roser florit.

La font del Destmaí, de Vich, on Vergader
escrigué alguns fragments de
"L'Atlàntida"

ESTAMPES PRETÉRITES

CADA ciutat té la seva fesomia pròpia. El paisatge que la volta, els carrers, els habitants, els fets històrics que la memòria guarda i la fantasia deforma en una direcció determinada, van dibuixant-ne el perfil característic; i els ulls del viatger se n'emporten una imatge sintètica que, si bé el temps va esborrant-ne detalls, es fa cada cop més exacta en son conjunt. Així mateix l'historiador que no es conforma amb notícies erudites, i vol treure la silueta que pels de dins i els de fora ha tingut una ciutat, clou els ulls per un moment, i oblidant les dades històriques que ha anat amuntegant, veu com surt d'elles el contorn ideal amb que els segles l'han plasmada. Veiem Tarragona amb l'aire senyorial d'un passat imperial, que hom endevina en ses pedres daurades per la tèbia mirada del sol. De Barcelona se'ns sobreposa la tradició burgesa i mercantil: llotges, gremis, olor d'especieria exòtica, consolat de mar... ¿Quina serà la nota característica de Lleida?

Historiadors i viatgers que en altre temps la visitaren ens han deixat en llurs memòries records ben variats, impressions bones i dolentes. Mes en mig de totes les discrepàn-

cies, hi ha una nota sempre igualment repetida: Lleida ha estat una fortalesa militar: muralles, exèrcits que van i venen per Aragó i Catalunya. Quan anàvem a estudi llegiem encara allò de «plaça forta» que deien els nostres llibres de geografia, repetint una tradició que feia d'aquestes dues paraules el perfil distintiu de la nostra ciutat. L'adorable Adelaida de Crevecoeur ens parla també en les seves memòries de la impressió de duresa inhospitalària que hi trobà el primers anys del segle XVIII: canons, portes de ferro, centinelles que es passegen arma al braç per les muralles aspillrades, habitants de mirada superba i pas marcial. Sembla com si el campanar de la Seu no hagués estat, com a tot arreu, el camí del cel que crida als fidels a la pregària, sinó el guaita que vigila un enemic que pot arribar en qualsevol hora, i sempre a punt per a fer sonar les batallades freturoses del toc de somatent.

Avui que la força militar dels pobles no consisteix en tenir ciutats amural·lades, i que el paisatge de Lleida s'es voltat del vert cendrós i l'ombra clàssica dels olivers en suaus ondulacions, ens costa de veure la ferèstega llegenda que arriba fins a temps no gaire

Claustre i escala de l'Hospital de Santa Maria

llunyans dels nostres. Les muralles dels dos castells han perdut son prestigi bèl·lic; i mentre Lleida no agafi del tot la fesomia nova, ha de semblar a molts que s'han esborrat les línies del seu caràcter.

No hem de cansar els nostres lectors fent desfilir els fets històrics que han fet néixer i estendre la nomenada bèl·lica de Lleida. Des de Indibil fins a les guerres napoleòniques, són ben coneguts de tothom. Només volem fixar-nos en tres estampes prèterites, inèdites fins ara, de com la imatge d'una Lleida formidable, com un castell de falla, ha estat general entre els pobles de fora Catalunya.

* * *

Som a la primera meitat del segle XII. Encara es serva el regne moro de Lleida. Un geògraf musulmà que els erudits coneixen per l'*Anònim d'Almeria* (1) diu: «Lleida és una ciutat considerable; no n'hi havia pas cap de més respectada a Espanya en temps dels cristians. És a la vora d'un riu anomenat Saigar (Segre)».

* * *

L'any 1645 una greu engúnia corre per tot Espanya. Lleida, que feia poc de temps havia tornat a les mans victorioses de Felip IV, corre perill d'entregar-se novament a l'exèrcit format pels rebels catalans ajudats per les tropes del rei de França. El setge és formidable i llarg; les tropes castellanes no podran resistir gaires dies més.

La venerable Sor Maria d'Agreda, reclosa a la seva cel·la, prega a Déu per la sort de les armes de Felip IV. El bon Déu vol donar a l'humil monja una prova de com ses oracions l'hi eren agradoses, fent-li la revelació que Lleida no cauria, sinó que ben aviat fóra deslliurada per les tropes reials. I el dia de Santa Cecília el francès aixecava el setge.

Temps a venir, ja morta Sor Maria, la Inquisició obrí procés sobre les obres de la escriptora d'Agreda. Entre els testimonis de dit procés hi figura el seu confessor Fr. Andreu de Fuenmayor, el qual declara «que sabe que la dicha Madre Sor M.ª de Jesús dijo algunas cosas antes que sucediesen, en tiempos y circunstancias tan particulares que por ninguna virtud humana se podían

saber ni entender; y supo algunos futuros contingentes dependientes del arbitrio humano que solo se podían saber por revelación divina... Estando la plaça de Lérida sitiada por el francés y en manifesto peligro de perderse y pidiendo la dicha sierva de Dios a su Mag.^d con mucha ynstancia por el remedio de aquel peligro, le manifestó el Señor que no se perdería la dicha plaça, sino que la entraría socorro como con efecto sucedió quando menos esperanças se tenían de él» (1).

Pel mateix temps un noble guerrer i poeta, el Príncep d'Esquilatx, cantava en eloqüents estrofes la presa de Lleida, malgrat la seva inexpugnable fortitud que feia més gran la victòria. Aquests versos, dels que potser parlarem un altre dia, foren molt llegits a tot Espanya, i contribuïren, junt amb la llegenda de la venerable Sor Maria d'Agreda, a estendre el renom de les fortes muralles de la ciutat del Segre.

* * *

Novembre de 1707. En plena guerra de Successió, arriba a la Cort la nova que la rebel, la forta ciutat de Lleida ha estat presa pels soldats de Felip V. Cal fer demostracions de joia per aquesta victòria borbònica. Llorenç de Morales, governador de la *Sala de Alcaldes de la Casa y Corte*, reb el següent ofici: (2) «S. M. (que Dios Guarde) ha resuelto en celebridad de la recuperación de Lérida que han logrado las Armas de las Dos Coronas, se pongan luminarias tres noches, y empezando desde la de oy Martes; de que participo a V. S. para que lo tenga entendido; y por lo que toca a la Sala de V. S. las providencias convenientes para su cumplimiento. Nuestro Señor Guarde a V. S. muchos años. Madrid y Noviembre 15 de 1707. *Francisco Ronquillo*».

Es feren les lluminàries a Madrid, i al mateix temps la Seu de Lleida, convertida en caserna, féu més veritable aquell contorn de fortalesa militar que l'historiador veu com a nota permanent de la nostra ciutat prèterita.

S. GILI I GAYA

(1) Manuscrit del Centre d'Estudis històrics de Madrid fol. 143.

(2) Arxíu històric Nacional de Madrid, *Llibros de la Sala de Alcaldes de la Casa y Corte*, 1707, fol. 639.

(1) V. *Homenaje a F. Coderia*, Saragossa 1904, pág. 643 i següent.

* * *

A^{RA}, Maria del Roser,
amb un selló dessota el braç
per la llangor del vell carrè,
portes un pas
d'aigua i de sol.
Duus sota el braç
enyor, batec de fontinyol.
Damunt la testa
portes un càntir fresc i groc,
color de foc
com una clapa de ginesta.
Traspua i branda
mentre tu pugés l'esgraó
del carreró
i quan s'abranda
el teu coll nu
amb una tendra morenó.
Ton càntir duu,
al broc, aufàbrega encar fresca,
i tanca bresca
damunt el tou de cabell bru.
Tens a la galta
gotes de sol.
Pugés encesa, pugés alta,
amb remoreig de fontinyol.
Pel carreró assoleiat
voleien, blanques, les cortines
i guspiregen les codines
amb el cantell tot atzurat.
I vas pujant pel carrè estret
duent claró
de cantiret
i la frescò
del bru selló.

JAUME AGELET I GARRIGA.

NOSTRE VINYES

EN Ricard Vinyes, el pianista que ha tocat més música moderna i que ha desvetllat a l'interès artístic, un bon estol d'autors desconeguts; el valorador amb son prestigi dels prestigis d'altri, ha fet estada entre nosaltres aquests dies de festa major.

Fill de Lleida i amb l'encís de la ciutat a dins la seva ànima senzilla, ha vingut de llunyanes terres nòrdiques per a presenciar el pas dels gegants i la passa trontollant del patró de la ciutat al trescar, un cop a l'any, pels vells carrers de la Palma, Major, i aquests Porxos de Massot on posa pausa al seu romiatge per la ciutat abans de reprendre la marxa triomfal en mig d'encens i de colors llampants.

Aquest any Mestre Vinyes s'ha vist poc. Mestre Vinyes s'ha consagrat de ple als seus records, ha palpat de prop els xiprers que amatents custodien el camp on reposa el cos de la seva mare, i s'ha reclòs al Xop-Bot on l'abraçada dels qui mai podran oblidar-lo, donà lloc a un homenatge senzill però ple de caliu i sinceritat.

Ricard Vinyes ha passat per Lleida per amarar-se de bell nou de la dolor de nostra Catedral Vella, del verd jovença d'una horta en plena primavera, del blau ubriagador del cel, i de l'oració que entre còdols i palets deixa escapar el Segre tot escolant avall ses aigües brunes i amb frescor de neu. I oberta la ferida que l'amor a la ciutat ha entendrit, de bell nou ha deixat Lleida per a portar-la triomfadora en el seguit de «Tourneés» que esperen de sa execució i de sa sensibilitat artística.

Cap fill podria ésser més fidel a la seva mare del que ho ha estat Vinyes, i cap ciutadà porta tan dintre seu el sentit de la ciutat. Home de món, artista refinat, d'una cultura extraordinària, posseeix la virtut d'enyorar-se, i sent la necessitat de recloure's a l'aixopluc del Campanar medieval, sense sentir-se'n foraster. Estima els carrers i les pedres venerandes perquè ningú com Vinyes pot dir que li són pròpies, perquè a cap altre li han fet tan mal i li fan tan bé.

Mestre Vinyes, en perpetua juvenesa i cor tendrívola, és una constant lliçó d'humilitat molt necessària en una col·lectivitat envanida del seu créixer malaltic i sense esforç; per ço, quan anyalment Vinyes passa per Lleida disposat a admirar tot ço que a son esguard es presenta, un escalfret ens envaeix i pensem com la ciutat és agraïda a son fill il·lustre proporcionant-li abundosos records, i com els lleidatans potser devenim injustos a l'aclucar col·lectivament els ulls a son exemple i mostrar-nos sords per a no oir el frec de son portatge alligador.

Ricard Vinyes per sobre de tot altre valor té el d'ésser fidel a lo racial, i els cosmopolitismes del món en què es mou no li lleven la gràcia. El seu art i la seva tècnica, en mig l'aiguabarreig de sa vida, li donen una universal personalitat mentre ell universalitza el to pairal que amatent renova en dies de festa, i és que Vinyes no ha fet renunciament a lo no renunciabile i serva amorós els amors que a hom el fan gran i triomfador en mig de les petiteses i les desfetes del món.

A. BERGÓS i MASSÓ.

CRIDA DE CORPUS

(SEGLE XVI)

ARA que s'acosta la festa anyal de Corpus, resultarà interessant per als nostres lectors la crida següent, que treiem del nostre arxiu de la Paheria i que ens farà veure com hom celebrava aquesta festa en aquells temps.

«Ara hoiats totom generalment que'ns notifiquen y fan ha saber los molt magnífichs senors cort y veguer, pahers e prohomens de la ciutat de Leyda. Que per a dijous primer vinent que serà la festa del preciosíssim cors de nostre Senor Deu Jesucrist, en la qual se farà solemne y acostumada professó, la qual partirà de la Seu Catredral, tirant dreta via al crucifici del degà y a la plassa de la cadena y al carrer de mossen Jusseu, baixant davant lo spital y dretavia per lo carrer maior fins a la plassa de Sant Joan, tirant dretavia fins a Santa Magdalena, tornant per lo carrer de dalt a la plassa de la sal, tirant per detras Sant Andreu fins a tornar a la Seu Catredral, per lo qual manen a totes e sengles confraries que ab ses luminares sien per acompanyar dita solemne professó y quiscú en sos enfronts neteje, empalie, ruixe y enrame aquelles, sots ban (multa) de sis sous. E que tots los que portan dol lo hagen ha deixar. E Deu que'ns do pau y pluja».

Per la transcripció

ELIES SERRA I RAFOLS.

Motiu escenogràfic, aquarel·la de Lluís Botines que figurava a l'exposició clausurada suara

EL MESTRE JAUME PAHISSA

Amb motiu de l'estrena a nostra ciutat de l'òpera «La Presó de Lleida», de la qual n'és autor el compositor mestre Jaume Pahissa, i havent obtingut un èxit singularíssim, ens ha semblat prou interessant reproduir uns fragments de l'estudi que sobre la personalitat del Mestre Pahissa escrigué Rossend Llates i que fou publicat per l'Associació de Música «Da Camera», de Barcelona, en un fascicle aparegut en ocasió del «Primer Festival de Música Catalana», dedicat a Jaume Pahissa, el dia 11 de desembre de 1927.

Ella diran molt millor que nosaltres l'alta valor de l'eminent compositor tan car per la seva obra i per l'amor que sent per la nostra ciutat.

EN parlar del mestre Jaume Pahissa una dificultat se'ns ofereix de sobte. En efecte, essent ell un artista de temperament profund, recercador turmentat de les entranyes del seu art, tota definició que es pretengués donar de la seva obra amb caràcter dogmàtic pecaria per la base; car, dit en altres paraules, la consciència artística del mestre cada matí, seguint l'aforisme de Goethe, sofreix com una nova naixença, i la producció s'enriqueix d'un renovellament total. Aleshores, doncs, la nostra tasca s'ha de resumir a assenyalar, posar comentaris a l'obra, seguint-la en les seves evolucions i canviants i, sense perdre la cura de trobar-hi continuïtat, línia, coherència, saber-ne redonar la distinció, la varietat.

Això no vol dir que el mestre fos un insincer, un enamorat de variar per variar, com tants, alimentats de la buidor d'un esnobisme. No; Jaume Pahissa és una de les consciències artístiques més seriament sinceres de Catalunya. La raó de la seva varietat està en la vida intensa de la seva concepció de l'art. Heu sentit mai a dir de climes tant fecunds, que donen cada anyada varietats sens fi de collites? Doncs, la temperatura del món interior del mestre es revela per tot un poble complex de composicions. Podem ben dir que les evolucions dintre del camp de l'art de Jaume Pahissa són la història simbòlica de la seva ànima.

Dues realitats musicals han treballat l'esperit del mestre. La primera, arquitecte musical com és, la tradició simfònica, en els seus aspectes de composició i d'orquestra. La segona, l'esperit popular, que tant pot encarnar-se sota l'epidermis tersa d'una cançó del poble, com nodrir d'una saba difusa i càlida un vigorós dramatisme. Fixeu-vos, com les cançons populars, més enllà de l'escala de les paraules i de la casolania esplèndida de les cadències, tenen per a la lletra un argument, un drama que li dona el relleu, les llums i les ombres, i per a la música una oculta harmonia suggerida i una llarga ressonància de successions musicals que surten d'ella i a ella fan retorn. Aquest fenomen l'haureu observat sempre que, després d'oïda una cançó, l'esgarripança de plaer que us dona s'irisa en el vostre record i es gronxen dintre vostre, —actuant, fins accionant,—les imatges i els sons, teixint-se i desteixint-se, deformant-se, repetint-se, alternant, caminant, vivint, en suma. Doncs, si això passa dintre l'ànima de tot aquell que és simplement un devot de la cançó viva, que no serà dins l'esperit amatent, sensible i concentrat de l'artista? —És així que d'una cançoneta, d'una simple cançoneta dita amb una veu pura, pot eixir-ne tot un gran art. Se'veres i grans simfonies; danses lleugeres i breus. Òperes dramàtiques, plenes; cors que tot just es fonen al cor i emmudeixen. Un estil seriós, un estil galant. Fugues estrictes, harmonies saboroses, fantasies vagues com hoïres i melodies límpides com raig d'aigua fresca o de llum pura. I tot aquest món, tota aquesta floració atapeïda i virolada, tenen una sola ànima:

«Basta una noia amb la veu pura
per redimir la humanitat»

com digué el poeta.

«La presó de Lleida» demostra com es pot convertir la saba dramàtica de la cançó popular en impuls motor de la força simfònica més grandiosa. El mestre no s'ha aturat a les branques per a sentir com canten els ocells, si no que ha poat al fons: s'ha lliurat tot ell cos i ànima a la cançó popular i no ha parlat fins que s'ha sentit mogut per ella.

ROSSEND LLATES.

RECORDANT A MAGÍ MORERA

VOLGUTS amics de VIDA LLEIDATANA:

Al profund i punyent dolor que a tots ens ha causat la pèrdua verament irreparable d'En Magí Morera i Galícia s'ajunta per a mi un especial motiu de tristesa, com ho és el d'haver-me vist frustrat, i ço per sols pocs dies, del consol que alguns de vosaltres heu tingut de poder donar—l'estimat amic encara en vida—una abraçada de postrer comiat al noble patriarca de les lletres lleidatanes. Mes, la paraula patriarca, que sembla implicar un sentit de vellesa, jo la dec rebutjar d'ací com quelcom d'inadequat tractant-se d'un esperit tan congenitalment jove com el d'En Morera, el més jove, potser, de quants de joves n'he conegut.

Si, per sols poquíssims dies, però quins dies! els propers de la nostrada Festa Major, lo qual dient vull fer entendre que veure al bon Magí, en volta de Sant Anastasi, era veure'l doblement, tant i tant la seva ànima aleshores apareixia identificar-se amb l'ànima mateixa de sa benamada Lleida en goig.

* * *

Encara el veig, dos anys entera, sentat enfront la Paheria i esperant amb l'il·lusió i la impaciència d'un xiquet—el xiquet que mai cap ver poeta deixà d'ésser—esperant, vora les dotze, el solemniat moment del tant desitjat pregó i de l'èpica sortida de nanos i gegants. Al Morera, no cal dir-ho, com sempre en aital circumstància, se'l veia a cada cop somriure amb satisfet dalit;

mes, allà ja d'un somris tot amarat de melangia.

Massa records sens dubte i records massa llunyans—com de persones i de coses esvanides—li deuen fer sentir plens de recança i un per un eixint desvetllats del cauet de la memòria, el trist i progressiu aïllament que el molt rodolar dels anys, va enfondint a l'entorn de nosaltres tots.

* * *

Tinguérem allavors conversa parlant—podia ésser de res altra?—de Lleida i ses venerandíssimes tradicions. I fou també aleshores que nostre plorat amic, evocant pretèrits temps, ens va descriure amb tocs de xarrodrosa poesia, l'aspecte senyorívol i grandios que tantany tingué la ciutat nostra quan d'ací d'allà decoratives i nombroses fonts n'ornamentaven, ennoblint-los, els més apropiats i jolius indrets.

I una Lleida d'en-somni, una Lleida d'antigor, romàntica i espiritual, sorgia idealment dels llims pàl·lids de l'oblid, sota el màgic i eficaç conjur del verb del gran Morera, d'aquell verb tant expressiu, a la vegada plàstic, substancios i colorit, com ho és també en son conjunt l'estil de la seva obra escrita i molt particularment, però amb més escalf i concisió, el de la escrita en català—(oh! el prodigi constant de les shakesperianes versions!)—lo que li garanteix, cap dubte en tinc, ben afanyada perennitat.

Seguia en Morera plasmant l'enyoradissa evocació i jo, sotmés a l'encís, pensava: ¿on hauran

Boix d'A. Ollé i Pinell, qui acaba de clausurar la seva exposició a la Pinacoteca de Barcelona

anat a parar aquelles fonts monumentals de cargolada arquitectura?—I que en pot bé restar avui dels tardaners passants qui escoltaren, dins el silenci de la nit, llur monòton dolç rajar tot prenyats d'ensopidor i trencadiç murmurí?...—D'aquests, sols en restava boirosa recordança, i, de les disperses fonts, tal volta algun descantellat fragment acabant-se de florir, mig ensorrat al fons d'un rònc soterrani, com s'esdevingué—segons va dir-me el mateix Morera—d'unes pobres columnes que ell un jorn va descobrir, abandonades en l'humida foscor d'un celler del carrer de la Palma.

Mes, de sobte, el foll cridar de la quitxalla, i un bullici general posaren brusc terme al nostre evocatiu diàleg. I ara, que ja els porta-gegants, calçats com una dona i rodejats de criatures, es ficaven, abaixant un poc el cap i gualtant després per la reixeta, sota els groixuts vestits del matrimoni de carró, d'un cop creixent dos pams i tot encarcats per tot plens de modes, començaren per fer, de puntetes, un sens fi de salts i giravoltes, abans d'emprendre decidits llur cercavila al sò mullat i gegegós de la gaiteta sempre un xic tapada de nas. I apa, ja teniem encetada l'anyal Festa Major, dels típics episodis de la qual, fossin de caràcter civí o bé religiós, o en fi, de mer i popular esbargiment—ningú a l'igual d'En Morera, en sabia tan plenament fruit—assolint extraure'n de cadascun d'ells, a més de fina delectança, molt pregona i fecunda meditació.

Tant de bo el malaguanyat patrici les hagués anat apuntant les seves valuoses meditacions! I no parlo tan sols d'aquelles referint-se a les festes de maig, sinó també de tantes i quantes podien pertànyer a coses de Lleida en general, dins o fora de la ciutat—«maig de dins», anava a dir, i «maig de fora», puix que també nostra exquisida horta fou, poèticament parlant, un dels grans enamoraments de l'enamoradiç Morera—.

D'haver-se això realitzat, quin bell recull d'animats quadrets, sucosos aforismes i suggestionadoríssims apòlegs en tindríem avui de més!.. Jo prou vaig instar prop d'En Magí per tal que baix forma de poemes en prosa o de breus assaigs i com golosia endreçada als amics, ell n'escrigués poc a poc una sèrie d'aquestes gràfiques improvisacions, i fins

vaig obtenir-ne la quasi prometença—per cert recordada l'any següent—d'així intentar-ho fer i encapsalar-ne l'enfilall amb un estudi sobre, tot justament, l'esmentat assumpte: «Les Fonts de Lleida». Però ignorava jo que les de la seva vida s'anessin ja estroncant, desposseint-lo, amb aital minvament, de l'ànim i viriors indispensable per a escometre qualsevulla nova tasca, sobre tot després de l'immens esforç esmerçat en començar-se ben a fons, puix el volia fidelment traduir, amb el vast i complex esperit d'En Shakespeare.

Suspès va doncs, romandre el plantejat projecte: suspès i ja! ben prompte abandonat.

No fou possible. S'atansava la Mort. La mort del nostre poeta, i, quasi al mateix temps—oh! simbòlic sincronisme!—la de l'antiga Paheria, cor de Lleida, i la del rellotge del Castell qui semblava d'aquest cor, llençar-ne a l'espai els glatits. Per caducs tots dos us veieu avui condemnats a desaparèixer. O, noble façana de *Cà la Ciutat* qui tants i tants esdeveniments, ja tràgics ja feliços, amb els ulls de pedra de tos històrics finestrals durant centúries presencieres, i ara veure't tota nafrada d'esclètxes, fendint-te de dalt a baix, i amenaçant, pel teu desplom, d'esfondrar-te a l'improvis sota l'aclaparadora feixuguesa dels anys! I tu, sonor herald de l'altra torre, qui, a força, estiu com hivern, d'encunyar temps pels lleidatans, ton mecànic organisme has afadigat fins consumpció!

Clar s'explica que als ulls dels indiferents, ambdós, rellotge i edifici, els hi apareguin com desnonats per simple raó de senectut, però jo que aquest opinar no pot convènce'm, sospito i fins crec fermament—com de poder parlar vosaltres mateixos en convivindreu—que el verdader motiu del vostre imminent acabar té arrels més espirituals i no és altre, en un mot, sinó el propi acabament d'En Morera, car no hauria constituït cosa estranya, incongruent i boi diria del tot absurda, lo sobreviure el qui vulgueu de vosaltres dos al nostre Magí, o, inversament, ell a vosaltres?

Lògic és, doncs, el vostre agermanat morir, testimonis tal volta els darrers del afany i neguits dels vostres majors, i tàcits confi-

dents de llurs ensomnis, devegades assolits, però aïl lo més sovint, prompte desfets o ali-trencats!

Adeussiau, us dic així d'un plegat a tots tres, poeta, monument i robust rellotge, rellotge al revés d'aquell de sol tan conceptuosament glossat per En Magí, ja mai més mort aquest, nules *hores lluminoses* no podries ni en voldries assenyalar.

Però les teves campanades, encara que pretèrites, més d'un cor lleidatà les creurà sempre sentir i fins sospito jo, que el propi esperit d'En Morera, surant mig fos en llurs vibracions i portat pels ventijols capvesprals, volarà, tot sovint, camí de la Mariola, — reialme dels braçalets — per deturar-se i po-

sar-se com si fos un ocell, sobre el cim d'algun arbre, de cert ombrívol i fresc racer d'esplai on el temple de l'amistat hi té celosos oficients, on al culte d'En Magí se l'hi servarà sempre llàntia encesa i on a l'hora dels records, quan mor la tarda i s'emboirina el riu

«amb cant dolcíssim el rossinyol
sembla que contí coses del cel».

RICARD VIÑES.

Paris, maig de 1927.

Causas diverses i del tot estranyes a nostra voluntat ens impediren donar als nostres lectors tan interessant article en l'extraordinari dedicat a Magí Morera i Galicia.

TORNANT DEL TROÇ

Fot. per A. Bergia

EL GRAN AVETAR

(LA MATA DE VALENCIA)

*T*OTA l'abrupta vessant
de muntanyes gegantines
decantada vers llevant,
cobreix-la de cap a cap
d'una verdor que negreja
l'immens emboscacat d'avets.
Com un estol de guerrers
disposant-se a la barreja,
per allaus i per costers,
per estinballs i planells,
s'arrapen estalonnant-se
els avets muntanya amunt.
De l'ample vall des del fons
per on el riu va escolant-se,
de l'avetar les legions
innombrables, vers els cims
emprenen l'ascensió folia
que jamai acabaran.
Ben dret, robust, corpulent,
cada avet de terra brolla
i enlaira magníficent,
com atret per cel tan pur,

amb ferrenya simetria
sa forma piramidal.
El bosc es va espessegint;
al mig, ja és fosc en ple dia;
els avets van ascendint
a l'assalt vers els cimals,
per dominar la muntanya
que'ls aferra i els té esclaus.
Ja arriben dalt gairebé,
mes la dalera els enganya;
que del cim l'últim coster
és un aspre tarterar
on no podria arrelar-hi
ni un bri d'herba, ni un matoll.
I el cim es destaca nu,
desolat com un calvari;
i el vent que passa li duu
el bramul conqueridor
que del foll avetà arrenca
saccejant-lo costa amunt.

FRANCESC PUJOL

Després de la fallida del carrer arc gòtic, del Palau dels Abats de Poblet, no en restarà sinó aquest fragment de galeries de darrers del segle XVI

LLAMBREGADES

Vergonyós, senzillament africà.—

Estic segur que m'has comprés, lector amic, l'al·lusió. La nostra preocupació pels estralls antisocials que ocasiona l'afició ja massa allunyada de la finalitat noble que deuria perseguir, aqueix futbol, que comença a fer-se insuportable i que darrerament ha donat un nou espectacle de lo més denigrant amb motiu del partit final de campionat. Fa pena, fa fàstig, fa vergonya llegir els incidents que s'han produït en aquesta ocasió. És un salvatgisme, un vandalisme que ens fan abominar un cop més les catastròfiques lluites del cop de peu. Agressions realitzades públicament, altres intentades i evitades per la intervenció violenta de la força pública, insults d'un gruix fantàstic, ferides d'importància, etc., etc. Mereix el nom d'esport això? No volem discutir ací, qui tingui raó i qui culpa. Volem no més constatar que no hi pot haver cap persona sensata que aboní aquests excessos, i que no s'hi val a que per un espectacle repugnant es posi en commoció tot un poble i que es movilitzi tota una generació per presenciar i fer possible amb el seu ajut una vergonya nacional. El nombre de persones, que per *fruir* d'aquesta exhibició digna del Marroc, s'han traslladat a Santander, ens suggereix consideracions tristíssimes, que no gosem a manifestar, però que tu, lector, fàcilment endevinaràs.

Niko.—Mantes vegades hem pensat lo divertida que deu ésser la vida del caricaturista. Veure a tothom fent ganyotes, en actituds grotesques. Heus ací un cas de diversió intensa i econòmica. Manca saber ara si el caricaturista, en veure les persones d'aquesta faisó, frueix tant com quan nosaltres mirem els seus dibuixos capriciosos. Perquè una caricatura ben feta és talment quelcom més

enllà del cos; és, gosariem a dir, uua intuïció de l'ànima de l'heroi que ha permès deixar-se estrafer i ridiculitzar (en opinió del vulgus) la figura, aquella figura que instintivament tots ens esforcem perquè dongui la impressió externa de la major vistositat possible. Diguem-ho clar: deixar-se caricaturitzar es exclusiu d'esperits forts. I adquirir un dibuix que ens esbomba les nostres tares característiques, encara que el dibuix sigui de mà mestre com les d'en Niko, això ja és d'éssers excepcionals.

Pluja fecunda.—Continua sortosament, amb més empena si cap, la beneïda pluja de llibres catalans. Totes les col·leccions i biblioteques fundades marxen amb tota regularitat. Revistes d'una importància abans inconcebible, tenen una vida pròspera. Es funden noves col·leccions amb fonamentades esperances de reeiximent. El pensament català, el nostre art, la nostra literatura, la nostra història, s'enriqueixen cada dia amb noves i valuoses i cada cop més denses aportacions. Tanmateix un nodriment que fa obrir el cor oprimat a il·lusions que res no podrà impedir que, a l'hora propícia, devinguin realitats.

GUIFRÉ.

LES PUBLICACIONS

«MONOGRAFIES MÈDIQUES». — La llista bibliogràfica d'aquesta col·lecció científica s'enriqueix amb l'aportació, en el fascicle 16, corresponent al mes de març de l'obra «Els cossos estranys de les primeres vies digestives i respiratòries», pel Dr. Sunye i Medan, savi especialista en malalties de nas i orelles.

L'entrada de cossos estranys en les vies altes respiratòries i digestives és un fenomen freqüent i moltes voltes per la rapidesa i violència dels símptomes i perills que porta, no dona temps a la cerca de l'especialista i és el metge general qui té de trobar una solució immediata a una situació compromesa o quan menys d'un dramatisme emocionant pels qui envolten al pacient. Ensinistrar-los per aquests cassos extrems és el propòsit d'aquest fascicle.

Aquesta Monografia, il·lustrada amb 18 gravats intercalats en el text, com totes les altres de la col·lecció, és d'una claredat i concisió exemplar.

En el Noticiari s'hi publica: «La feina a fer» de J. Aguadé i Miró. «L'homenatge al Dr. Briansó a Reus». «L'hora de la justícia», del Dr. J. Mestres. Hospital de la Sta. Creu i de St. Pau, 4.ª conferència pel Dr. Lluís Elies: «Sarocrinina». «Com un historiador mèdic veié a Bernat Metge».

CIÈNCIA, nov.-des. 1927. Núm. 20. — Enc que quelcom rerassagada en quant a puntualitat, «Ciència» és ja de temps una revista sòlida i de prestigi internacional. Cal llegir en aquest número, apart de les seccions, prou interessants també, «El Montseny», treball doctíssim, acompanyat de bon nombre de clixés, degut a Ignasi de Sagarra; «Biologia i Raïgs X», pel Dr. Leandre Cervera; «El més antic Laboratori de Psicologia Experimental», pel Prof. Georges Dwelshauvers; «Els moderns materials magnètics», per Tirs Fuentes i Tejero; «L'afer de Glozel», per Josep de C. Serra i Ràfols, i «L'acció catalitzadora del Clorur d'Alumini», per Rebès i Castellà.

TAULA DE LLETRES VALENCIANES, València, maig 1928. Núm. 8. — Conté el següent interessant sumari:

J. de la sintaxi, què?, per Eduard Martínez Ferrando; En el centenari de Fra Lluís

de Leon, per Pasqual Asins; Naturæ materia, ars doctrinæ est, per Eduard Julià Martínez; El mar, per Frederic Miñana; Poemes d'Artur Perucho; El manifest de L'«Amic de les Arts», encara, per E. Navarro Borràs; Rondalla de rondalles, i un interessant Noticiari bibliogràfic.

REFRANER

El porc

1. — L'avar és com lo porc: no aprofita fins que és mort.
2. — Un porc gros en porta un altre al cos.
3. — Si vols un més bo, mata el bacó.
4. — Tocino fresc i vi novell, mal per la pell.
5. — No hi ha porc que no sigui escrupulós.
6. — Porc de morro aixafat, prompte el tindràs engreixat.
7. — El porc més viu, menja el millor aglà.
8. — De porc i de senyor se n'ha de venir de mena.
9. — Porc a fià, costa d'atipà.
10. — De gabaix i de porc no t'en fiis fins que sia mort.
11. — Qui té porc a la samal, pot passar un bon Nadal.
12. — Lo porc sigui xic, sigui gros, vint llançonisses d'ú al cos.
13. — Del mateix lloc, ni dona ni porc.
14. — En mala anyada, hort i porc, o porc i cabra.
15. — Qui vulgui botifarres, mati son porc.
16. — Si la porquera és mestressa, qui guaradarà els porcs?
17. — Qui té soques fa estrelles; qui mata porc menja costelles.
18. — Al fi dels comptes tant se val porcs com porcats.
19. — Porc a mitges, mai és gras.
20. — Trujes a mitges mai fan bons porcells.
21. — Esperant l'anyada dels aglans, s'ha mort la berra.
22. — Qui mana a can Ribot, famo o el porc?
23. — No és tant el porc com el porcat.
24. — Al'leluia! al'leluia! qui no mata porc no menja xulla.
25. — Porc fiat, tot l'any gruny.

J. ANYELL.

Revisat per la censura governativa

NOTICIARI

CONSTATEM amb goig l'acullida que ha merescut nostre anterior número, puix són unànimes els lloances i calurosos els encoratjaments. Per la nostra part procurarem seguir mereixent la confiança dels lectors per tal d'anar descapdellant l'obra desinteressada i cívica que ens hem traçat, introduint noves millores i fent interessant tothora la publicació.

EL NUNCI.—Ha fet estada a Lleida el Nunci del St. Pare, oficiant el dia de St. Anastasi i assistint a la processó cívico-religiosa tradicional. Sembla que el portà a Lleida determinades missions tota vegada que l'estada fou de quatre dies i cridà a diferents persones en audiència particular. Lleida tingué ocasió de mostrar una vegada més com sap saludar les personalitats quan vol.

CULTURA.—Ha tingut lloc la inauguració i clausura de l'Exposició Lluís Botines organitzada per l'Ateneu; ha estat inaugurada la de Niko al Cassino Independent, a base de caricatures; al Centre de Dependents s'ha acabat el curset que patrocinava l'Ateneu havent-hi donat llurs conferències En Salvador Roca i Lletjós sobre «L'evolució de l'es-cultura a la Grècia antiga» i Josep Font parlant de «Constitució de la matèria»; el bon amic nostre senyor Víctor Mateu ha donat a conèixer una nova composició musical i ha estat qualificat de veritable troballa el motet polifònic que Mestre Llorens féu conèixer amb motiu de l'entrada del Nunci a la Catedral; «El Diario de Lérida» publicà un escaient nombre saludant l'entrada del Nunci a Lleida; al Teatre dels Camps ha tingut lloc la representació de «La Princesa Marguerida» d'en Pahissa; «La Veu de Catalunya» dedicà el dia 11 una plana a Lleida; el Xop-Bot celebrà una sessió a honor d'en Vinyes; han pres possessió de llurs càrrecs tots el elements que integren les Junes de Secció d'Ateneu; també s'ha fet càrrec de la Presidència de l'entitat esmentada don Enric Arderiu i Hospital, bon amic nostre; la conferència de Josep Canudes sobre «Aviació» amb projeccions i pel·lícules interessantíssimes, darrera del present curs

d'Ateneu; banquet d'elements d'Ateneu com homenatge a Mestre Pahissa; inauguració de la Sala «Jaume Morera» al Museu d'Art; un grandios miting de propaganda contra el cranc, organitzat per l'Ateneu; i una excursió a les Valls d'Andorra, celebrada els dies 27 i 28 pel Centre Excursionista.

OLLÉ I PINELL.—El boixista balaguerí tan estimat a «VIDA LLEIDATANA» ha estat objecte d'un interessant interviu pel gran amador de les lletres lleidatanes i pulcre poeta en Lluís Bertran i Pijoan.

JUNTES.—Han celebrat junta general extraordinària les entitats Ateneu lleidatà i Círcol Mercantil.

HOSTES.—Han estat a Lleida Mgr. Tedeschini, Nunci del Sant Pare a Espanya; el lleidatani Ricard Vinyes; en Jaume Pahissa, autor de «La Princesa Marguerida»; l'aviador català Josep Canudes; el culte don Joan Moneva i Puyol; nostre col·laborador gràfic en Lluís Botines; N'Albert Pahissa, el crític musical Rafael Moragas; el compositor Lluís Martí; en J. Ricart i Sala, i en Pere Corberó.

SOPAR D'HOMENATGE.—El dia 24 del propassat mes de maig fou homenatjat amb un lunch a l'Hotel d'Espanya, el nostre bon amic i prestigiós poeta Josep Estadella i Arnó, amb motiu del triomf que ha aconseguit als Jocs Florals de Barcelona d'enguany, en els quals ha estat nomenat Mestre en Gai Saber. La nostra revista s'hi adherí ben entusiàsticament.

CURSET.—A Barcelona i organitzat pel «Foment de les Arts Decoratives» s'està donant un curset de «Repujat de Metalls» a càrrec del lleidatà Pere Corberó i fill Xavier.

LECTURA DE POESIES.—Ha tingut lloc al «Centro de Lérida y sus comarcas», a càrrec del pulcre i admirat Jaume Agelet i Garriga. L'acte fou un èxit i els admiradors d'aquest gran poeta disfrutaren sentint la cançó de sa poesia excelsa.

EL SÈRMÓ DE FESTES.—El panegíric del Patró de Lleida anà a càrrec de Mn. Josep Giné. Fou una peroració senzilla d'expressió i ben sentida que agradà moltíssim. El felicitem.